

Nr 293.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen om beredande av ökat sovplatsutrymme vid statens uppfostringsanstalt å Bona; given Stockholms slott den 14 april 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att, för beredande av ökat sovplatsutrymme vid statens uppfostringsanstalt å Bona, till uppförande vid anstalten av en särskild sjukstuga i huvudsaklig överensstämmelse med av anstaltens styrelse framlagt förslag å extra stat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av 55,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel utanordna detta belopp under innevarande år.

De till ärendet hörande handlingar och ritningar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Steno Stenberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott lördagen den 14 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
 Statsråden: VON SYDOW,
 STENBERG,
 FALK,
 HAMMARSTRÖM,
 MÄRTEN ERICSSON,
 ÅKERMAN,
 CARLESON,
 HANS ERICSON,
 DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet Stenberg, anförde:

1:o).

Angående be-
 redande av
 ökat sovplats-
 utrymme vid
 statens upp-
 fostrings-
 anstalt å
 Bona.

På framställning av Kungl. Maj:t beviljade 1916 års riksdag till utförande av vissa ändrings- och nybyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona ävensom för anskaffande av de till följd av dessa arbeten erforderliga inventarier å extra stat för år 1917 ett belopp av 134,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel utanordna vad av detta belopp kunde finnas erforderligt för arbetenas påbörjande under år 1916.

Närmaste anledningen till berörda byggnadsfrågas framförande var nödvändigheten av att Bonaanstalten sattes i stånd att möta den

starka stegring av elevantalet, som de närmast därförut gångna åren haft att uppvisa. Utvidgningen gick ut därpå, att vid anstalten, som från början varit beräknad för 96 elever, skulle beredas utrymme för ytterligare 40 elever, så att anstalten därefter skulle stå rustad att mottaga sammanlagt 136 elever. Detta skulle åstadkommas på det sätt, att i de delar av de båda elevbyggnaderna — betecknade den ena med A och den andra med B —, som inrymde bostäder för två avdelningsföreståndare och två förmän, skulle anordnas två sovsalar, rymmande vardera 20 elever, samt att åt de befattningshavare, vilkas bostadslägenheter sålunda toges i anspråk för detta ändamål, i stället skulle inredas bostäder dels i särskilt för sådant ändamål uppförda byggnader — en avdelningsföreståndarbostad och två förmansbostäder — dels ock i den skolhusbyggnad, som jämväl skulle uppföras för de beviljade medlen.

Den alltjämt ökade tillströmningen av elever till Bonaanstalten gör, att jag ser mig nödsakad att redan nu framställa förslag om vidtagande av ytterligare åtgärder för åstadkommande av ökat sovplatsutrymme vid anstalten. Dessa åtgärder skulle bestå i uppförande av en sjukstuga för anstalten, varigenom de rum i anstaltens ekonomibyggnad, som nu äro avsedda till sjukvårdslokaler, skulle bliva lediga att tagas i anspråk för provisorisk förläggning av ett antal av intill 12 elever.

Förslag härom har framställts av Bonastyrelsen i en den 13 mars 1917 dagtecknad underdånig skrivelse. I denna ifrågasätter styrelsen vidtagande — jämsides med sjukstugans byggande — av jämväl en annan, mera vittgående åtgärd, nämligen uppförande redan nu av huvudbyggnaden — avsedd för 40 elever — i den nya avdelning vid Bonaanstalten, vars uppförande fattigvårdslagstiftningskommittén föreslagit i sitt den 2 december 1915 avgivna betänkande med förslag till lag om ändring av 5 kap. 3 § strafflagen m. m. Innan jag går att närmare redogöra för dessa förslag, torde det tillåtas mig att beträffande det föreliggande starka behovet av ökat antal sovplatser åberopa vad styrelsen därom anför i sin nyssnämnda skrivelse:

Under slutet av år 1916 hade de nya bostadshus — en avdelningsföreståndarbostad och två förmansbostäder —, för vilkas uppförande 1916 års riksdag beviljat medel, blivit färdiga att tagas i bruk, och till följd därav hade arbetet med inredandet av en ny sovsal i elevbyggnaden B kunnat vid nämnda tid taga sin början; arbetet därmed väntades kunna vara avslutat till omkring den 1 april 1917, så att då 20 platser utöver förut disponibla 96 skulle finnas att tillgå.

Däremot bleve bostäderna i det under uppförande varande skolhuset, avsedda för bland annat den lärare, tillika avdelningsföreståndare, som nu hade sin bostad i de delar av elevbyggnaden A, varest sovplatsutrymme för ytterligare 20 elever

*Anstaltens
styrelse i skri-
velse den 13
mars 1917.*

*Behovet av
ökat antal
sovplatser.*

skulle på samma sätt som i elevbyggnaden B anordnas, icke färdiga att tagas i bruk förrän i slutet av innevarande år. Enligt kontrakt skulle skolhuset vara färdigt till avsyning den 1 december 1917. Till följd härav kunde det påräknade ökade sovplatsutrymmet i elevbyggnaden A icke tagas i anspråk förrän på våren 1918. Under vinterhalvåret 1917—1918 komme alltså icke att finnas mer än 116 sovboxar.

I motiveringen till den underdåniga skrivelse den 5 november 1915, vari styrelsen bland annat framställt förslag om de byggnadsarbeten, vartill 1916 års riksdag sedermera beviljat medel, hade styrelsen anført, att antalet elever å anstalten under år 1917 kunde väntas komma att uppgå till minst 136. Tidvis, särskilt under kortare perioder före de för tjänstetillträden på landet vanliga data, kunde, enligt styrelsens då uttalade åsikt, elevantalet antagas bliva åtskilligt högre än årsmedeltalet.

Vid tiden för dessa beräkningar ifråga om medeltalet elever hade man haft att utgå från de erfarenheter, som dittills gjorts. För den senaste sjuårsperioden hade tillkomst och avgång av elever ställt sig på följande sätt (därvid såsom + till de under året tillkomna angivits de villkorligt utskrivna elever, som måst under året återtagas till anstalten):

År	Kvarvarande vid årets början	Tillkomna under året	Avgångna under året	Kvarvarande vid årets slut
1910.....	74	38 + 1 = 39	41	72
1911.....	72	43 + 3 = 46	41	77
1912.....	77	46 + 6 = 52	31	98
1913.....	98	67 + 8 = 75	52	121
1914.....	121	48 + 7 = 55	50	126
1915.....	126	59 + 8 = 67	72	121
1916.....	121	79 + 6 = 85	64	142

Under ovan angivna år hade medeltalet elever per dag och högsta antalet under någon dag intagna elever varit:

År	Medeltalet elever per dag	Högsta antalet under någon dag intagna elever
1910.....	76	82
1911.....	76	82
1912.....	88	98
1913.....	109.4	122
1914.....	122.2	131
1915.....	129.77	142
1916.....	127	142

Av denna sammanställning torde framgå, att det hittills varit möjligt att genom villkorlig utskrivning av elever i enlighet med bestämmelserna i § 4 av lagen angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran bereda plats för nykomna elever. Men i mån som antalet av dessa senare under ett år ökats, hade det icke kunnat undvikas, att medeltalet elever per dag under årens lopp så småningom vuxit, vartill ock bidragit att en del villkorligt utskrivna elever måst

till anstalten återtagas, då de icke visat sig ännu tillräckligt stadgade för att vistas i tjänster utanför anstalten. Det vore givet, att det icke vore till gagn för anstaltens uppfostringsverksamhet i dess helhet, att bristen på utrymme å anstalten kunde föranleda ett för tidigt tillämnande av den villkorliga utskrivningen. Om man vidare jämförde de siffror här ovan, som angåve antalet nykomna, funne man, att efter det stora tilloppet nya elever år 1913 eller 67 kommit ett mindre antal år 1914 eller 48. Efter ungefär tvåårig vistelse å anstalten hade det stora flertalet av de under år 1913 nyanlända eleverna kunnat under år 1915 villkorligt utskrivas, varigenom trots en i jämförelse med år 1914 ökad tillströmning av nya elever under år 1915 (59 stycken) medeltalet elever per dag under sistnämnda år icke stigit mer än med 8. Under år 1916 hade antalet nykomna stegrats mer än någonsin förr. Det hade utgjort icke mindre än 79. Under sist ifrågavarande år hade visserligen så många som 64 fått lämna anstalten och vid uträkning av medeltalet elever per dag bleve antalet något mindre än motsvarande tal för år 1915. Men däremot hade numerären av de vid årets slut kvarvarande vuxit till 142. Under de tre föregående åren 1913, 1914 och 1915 hade motsvarande siffror varit 121, 126 och 121. Då de under år 1916 anlända enligt den erfarenhet, som förut vunnits beträffande den för fostran inom anstalten i allmänhet erforderliga tiden, måste beräknas böra kvarstanna där under minst ett par år och följaktligen först under loppet av år 1918 lämna anstalten, vore det tydligt, att ett under innevarande år fortsatt större tillopp av elever komme att, även under förutsättning att villkorlig utskrivning, där så prövades möjligt och lämpligt, tillgreps tidigare än efter elevs vistelse å anstalten i två år, föranleda en väsentlig höjning av medeltalet elever per dag och således en betydligt höjd siffra för de vid 1918 års slut å anstalten kvarvarande.

Under 1917 års första månad hade ankommit icke mindre än 10 nya elever. Sedermera hade till skrivelsens datum -- den 13 mars -- ytterligare 14 elever överlämnats till anstalten. Detta syntes bekräfta den uppfattning, som under senare tiden gjort sig gällande, nämligen att det ökade användandet av tvångsuppfostran icke blott berodde på växande benägenhet hos domstolarna att för ungdomsbrottslighetens bekämpande föreskriva pedagogiska i stället för repressiva åtgärder, utan ock i någon mån kunde hava sin grund i en till följd av krigstidens abnorma samhällsförhållanden tilltagande kriminalitet bland det uppväxande släktet.

Vid sådant förhållande torde det vara att befara, att under vinterhalvåret 1917--1918 elevantalet vid anstalten bleve större än att det bleve möjligt att såsom hittills reda sig med provisoriskt anordnade sovplatser i förstugor och korridorer till de nuvarande sovsalarna. Det vore naturligtvis nu ogörligt att med någon visshet beräkna, i vad mån platsbehovet komme att överstiga tillgången. Med ledning av den här ovan lämnade sammanställningen av tillkomst och avgång av elever torde man dock kunna beräkna, att mot slutet av år 1918, om icke förr, sovplatser borde finnas för minst 25 å 30 elever utöver det antal av 136, som erhöles sovplatsutrymme efter det den av 1916 års riksdag beslutade anordningen av nya sovsalar i nuvarande elevbyggnader hunnit helt fullbordas, vilket kunde väntas ske på våren 1918.

Styrelsen övergår därefter i sin skrivelse till att undersöka, på vilka olika sätt ökat antal sovplatser lämpligen skulle kunna erbållas,

Olika sätt för
vinnande av
ökat ut-
rymme vid
anstalten.

och angiver därvid tre vägar, varpå detta syftemål möjligen skulle kunna vinnas: uppförande av en sjukstuga för anstalten samt anslutande till sovsalar av de rum i anstaltens ekonomibyggnad, som nu äro avsedda till sjukvårdslokaler; uppförande i nära anslutning till de nuvarande anstaltsbyggnaderna av en elevbyggnad för 20 elever; samt uppförande av den av fattigvårdslagstiftningskommittén föreslagna huvudbyggnaden i den s. k. nya avdelningen vid Bona, vilken byggnad skulle bland annat innehålla sovplatser för 40 elever.

Det första alternativet sammanhänger tydligtvis med frågan, om från sjukvårdssynpunkt föreligger verkligt behov av en särskild sjukstuga vid anstalten. Till denna fråga torde jag få återkomma längre fram. Här må endast erinras därom, att den plan för anstaltens utvidgning, som fattigvårdslagstiftningskommittén framlagt i sitt förut omnämnda betänkande rörande utsträckning av tvångsuppfostringsförfarandets tillämplighetsområde, omfattar även uppförandet av en särskild sjukstuga samt omändring av de nuvarande sjukvårdslokalerna till en isoleringsavdelning för mera svårhanterliga elever. Beträffande det första alternativet anför styrelsen följande:

Det vore givet, att, då genom fattigvårdslagstiftningskommitténs försorg ett fullständigt utarbetat förslag till anstaltens utveckling och till dess organisation efter utvidgningen föreläge, styrelsen icke kunnat underlåta att undersöka, på vad sätt den platsbrist, som uppkommit på ovan angivet sätt, skulle kunna avhjälpas förmedelst uppförande av någon eller några av de av kommittén föreslagna byggnaderna. Därvid hade uppmärksammats, att genom uppförande av en sjukstuga de nu befintliga för sjukvård avsedda lokalerna skulle tillvidare kunna användas till provisorisk förläggning av ett antal elever. I det större sjukrummet skulle kunna beredas plats för 10 elever och i det mindre (avsett till isoleringsrum för smittsamt sjuka) 2 elever. För dessa elevers övervakande natttid erfordrades en i det s. k. sjukvårdarrummet placerad nattvakt. Den nya sjukstugan vore avsedd att uppföras av trä och torde kunna, därest anslag härtill beviljades av innevarande års riksdag, hinna fullbordas så tidigt, att den kunde tagas i bruk redan mot slutet av året, vilket med hänsyn till den nuvarande överbeläggningen av anstalten vore särdeles önskvärt. En dylik anordning skulle såsom endast provisorisk icke ställa något hinder i vägen för ett framtida användande av de nuvarande sjukrummen såsom isoleringsavdelning enligt kommitténs ovanberörda förslag.

Angående de båda övriga ifrågasatta utvägarna för vinnande av möjlighet att mottaga ökat antal elever yttrar styrelsen:

Genom de nuvarande sjukvårdslokalernas inredande till sovsalar bleve den befintliga platsbristen endast till en del avhjälpd. Det vore, såsom redan visats, att befara, att behovet av elevplatser bleve än större under loppet av år 1918. Styrelsen hade därför tagit under övervägande, huruvida någon annan av de av kommittén föreslagna byggnaderna skulle lämpa sig att uppföras för att möta de behov, som under de närmast liggande åren komme att göra sig gällande. Därvid hade i första hand

skärskådats de genom kommitténs försorg uppgjorda ritningar till de såsom flyglar vid huvudbyggnaden i nya avdelningen tänkta elevhusen med plats för 20 elever vardera. Ett dylikt hus, förlagt antingen på den av kommittén ifrågasatta platsen eller möjligen i nära anslutning till det nuvarande byggnadskomplexet, kunde måhända räcka för någon tid, särskilt om det genom sjukstugans uppförande ledigvordna utrymmet toges i anspråk för elevers förläggning. Emellertid medförde uppförandet av en dylik mindre elevbyggnad bland annat den olägenheten, att exempelvis särskild värmeledning måste i densamma anordnas i stället för att enligt kommitténs plan värmeledningscentral skulle anordnas i huvudbyggnaden, vilken utom matsal, dagrum m. m. skulle innehålla sovplatser för 40 elever. Även vatten- och avloppsledningarna till flygelbyggnaderna vore beräknade med tanke på att huvudbyggnaden skulle uppföras först. Kostnaden för varje elevplats i en flygelbyggnad med plats för 20 elever, uppförd på angivet sätt före den planerade huvudbyggnaden, bleve därför med säkerhet avsevärt högre än för varje elevplats i huvudbyggnaden med dess 40 dylika platser och övriga för en särskild elevavdelning erforderliga lokaler. Dessa senare vore visserligen avsedda att räcka till även efter flyglarnes uppförande. Här erbjöde sig emellertid en med all sannolikhet behövlig reserv, som kunde komma väl till pass under den tid, som torde komma att förflyta, innan sådan erfarenhet vunnits om behovet av elevplatser efter den ändrade lagens ikraftträdande, att uppförandet av flyglarna ansåges böra påbegränsas. Med hänsyn till de betydande byggnadskostnader, vilka nödvändiggjordes av utsträckningen av tvångsuppfostringsförfarandets tillämpningsområde, syntes det styrelsen vara av särskild vikt att tillse, att den utvidgning av anstalten, som, enligt vad redan visats, nu påfordrades till följd av ökat användande av tvångsuppfostran i stället för straff med tillämpning av redan nu gällande lag, så planerades och så utfördes, att, därest det skulle visa sig, att stegringen i antalet förordnanden om insättande i allmän uppfostringsanstalt skulle vara beroende på en till följd av tidsförhållandena växande kriminalitet hos det uppväxande släktet, vilken man kunde hoppas avtaga i den mån kristidens verkningar upphörde, det bleve möjligt att utnyttja det ökade utrymmet för elever för att fylla det behov, som uppstode, sedan lagförslaget om utsträckt användning av tvångsuppfostran i stället för straff antagits och trätt i kraft.

Sedan styrelsen därefter påmint om vad min företrädare i ämbetet i statsrådet den 30 december 1916, då beslut fattades om avlåtande till riksdagen av proposition om ändring av 5 kap. 3 § strafflagen m. m., yttrat därom, att han, med hänsyn till de höga kostnader, som den av fattigvårdslagstiftningskommittén föreslagna utvidgningen av Bonaanstalten skulle medföra, samt angelägenheten av att under nuvarande förhållanden inskränka statens utgifter till vad som kunde anses oavvisligen nödvändigt, icke trott sig kunna till 1917 års riksdag framlägga proposition i detta ämne, fortsätter styrelsen i sin skrivelse:

Styrelsen hade nogsamman beaktat de skäl för uppskov med Bonaanstaltens utvidgning i och för beredande av möjligheter för den ifrågavarande lagändringens tillämpning, som av chefen för justitiedepartementet sålunda anförts. Styrelsen hade ock för sin del med hänsyn till rådande förhållanden helt naturligt önskat, att omständigheterna nu icke hade, på sätt ovan visats, nödvändiggjort åtgärder för beredande

Bonastyrelsens förslag.

av utrymme vid anstalten för de elever, vilka med tillämpning av nu gällande lag dit hänvisades. Inom styrelsen hade under den senare tiden, efter det tillströmningen av nya elever visat sig alltjämt fortgå, upprepade överläggningar ägt rum för finnande av utvägar att bereda sådan provisorisk förläggning av de övertaliga eleverna, som kunde tänkas möjlig utan alltför stora risker för uppfostringsverksamhetens behöriga gång. Därvid hade emellertid styrelsen kommit till det resultat att, ehuru provisoriska förläggningsåtgärder i varje fall måste till följd av redan relaterade förhållanden tillgripas, innan erforderliga nya byggnadsföretag kunde hinna fullbordas, sådana svårigheter och risker vore förbundna med tillfälliga anordningar, att dessa icke borde bestå längre än som vore oundvikligt. På grund av bestämmelserna i gällande lag om verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran och nädiga stadga för anstalten måste det anses åligga anstaltens styrelse att vid behov föreslå sådana åtgärder, som erfordrades för att det med anstalten avsedda ändamål kunde bli i möjligaste mån uppfyllt. I anledning härav hade styrelsen icke ansett sig kunna underlåta att hemställa om att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida icke redan av innevarande års riksdag anslag borde äskas för uppförande. så snart ske kunde, av den av fattigvårdslagstiftningskommittén föreslagna huvudbyggnaden i den så kallade nya avdelningen vid Bonanstanstalten, vilken byggnad bland annat skulle innehålla sovplatser för 40 elever. Detta vore enligt styrelsens förmenande den rationellaste lösningen av anstaltens platsfråga, både sådan den nu föreläge och sådan den kunde komma att gestalta sig, och vore man därigenom tryggad för att anstalten icke behövde under alltför lång tid arbeta under sådana förhållanden, att risk uppstode för att dess ändamål förfelades. Det borde nämligen bemärkas, att, därest genom anslag av innevarande års riksdag möjlighet vunnes att omedelbart efter det beslut fattats i ärendet igångsätta det ifrågasatta byggnadsarbetet, behövlige elevplatser kunde bli disponibla ett helt år tidigare än om anslag beviljades av nästkommande års riksdag.

Därest det varit för styrelsen möjligt att, då den under sistlidne höst till Kungl. Maj:t ingivit sina underdåniga förslag rörande anslag till anstalten för år 1918, förutse den stegring i elevantalet, som efter angivna tid uppkommit, skulle den givetvis icke hava underlåtit att påvisa det nu föreliggande behovet av elevplatser, så mycket mera som styrelsen fullväl insett olägenheterna av att så sent under pågående riksdag till densamma inkomma med förslag om byggnadsanslag. Någon annan utväg hade emellertid icke syntts styrelsen stå öppen, såvida gällande lag angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran skulle kunna fortfarande i behörig ordning tillämpas.

Sedan styrelsen därefter uppgivit, att, enligt en av styrelsen föranstaltad, i skrivelsen närmare återgiven utredning, kostnaderna för uppförandet av den ifrågavarande huvudbyggnaden för 40 elever med uthusbyggnad och tillhörande vatten- och avloppsledningar m. m. skulle belöpa sig till 230,000 kronor, under det att totalkostnaden för uppförande av en sjukstuga i enlighet med av arkitekten D. Lundegårdh utarbetade ritningar skulle uppgå till 55,000 kronor, slutar styrelsen sin skrivelse med att förklara, att styrelsen, som under förhandenvarande förhållanden ansett sig böra hänskjuta till Kungl. Maj:ts prövning,

huruvida anslag till den nya elevbyggnaden kunde äskas av innevarande års riksdag, ville hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att för uppförande vid uppfostringsanstalten å Bona av en sjukstuga å extra stat för år 1918 bevilja ett anslag av 55,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under innevarande år förskottsvis av tillgängliga medel anvisa detta belopp.

I fråga om behovet av en särskild sjukstuga vid anstalten tillåter jag mig erinra om följande.

Nuvarande sjukavdelningen vid Bona består av en sjuksal med plats för 9 patienter, varjämte finnes ett isoleringsrum för elever, behäftade med smittsam sjukdom. Dessutom finnas badrum, apoteksrum och rum för sjukvårdare.

Frågan om åstadkommande av bättre sjukvårdsförhållanden vid Bona är icke ny. Redan i underdånig skrivelse den 22 augusti 1913 hemställde anstaltens styrelse, i anledning av ett inträffat fall av tuberkulos hos en av anstaltens elever, bland annat därom, att åt medicinalstyrelsen måtte lämnas i uppdrag att utreda, varest elever, som vore i behov av sanatorievård på grund av tuberkulos, lämpligen borde för sådant ändamål intagas. Sedan dylikt uppdrag givits medicinalstyrelsen samt i anledning därav dess chef och en av dess ledamöter personligen besökt Bonaanstalten och tagit kännedom om sjukvårdsanordningarna därstädes, avgav medicinalstyrelsen den 6 april 1914 underdånigt utlåtande i ärendet. I detta återopade styrelsen såsom sitt eget yttrande den skriftliga berättelse, som medicinalstyrelsens chef avgivit till styrelsen i anledning av nyss omförmälda besök. I denna redogörelse hette det bland annat:

Vid besiktning av anstaltens sjukhusavdelning hade denna befunnits vara försedd med fönster endast åt väster och i övrigt olämplig för vård av lungsiktiga, varjämte det för smittsamt sjuka avsedda isoleringsrummet vore förlagt med yttervägg åt norr samt försett med endast ett fönster åt öster. Det kunde därför endast med svårighet hållas varmt vid kall väderlek. Det till avdelningen hörande större rummet vore beläget vägg om vägg med anstaltens stora matsal, där eleverna inmarscherade 5 gånger om dagen och i vilken gymnastik, i saknad av särskild lokal, jämväl övades. Att detta måste verka synnerligen störande för de sjuka, vore tydligt. I ett som allt tycktes den i övrigt synnerligen väl inrättade anstalten lida brist på tidsenliga anordningar för god sjukvård samt helt och hållet sakna möjligheter att bereda sanatorievård.

Det lämpligaste syntes därför vara att genom uppförande av en särskild sjukhusbyggnad sörja för vården såväl av tuberkulösa som av övriga sjuka.

En synnerligen lämplig plats för en sjukpaviljong finnes i anstaltens omedelbara närhet, belägen i en skogspark på en sluttning mot söder och med för nord-

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml. 250 häft. (Nr 293.)

Anordningar för förbättrade sjukvårdsförhållanden vid Bona.

Medicinalstyrelsen i utlåtande den 6 april 1914.

liga vindar skyddat läge. Vid paviljongen borde en ligghall uppföras för vården av de lungsjuka samt en mindre avdelning för smittsamma sjukdomsfall anordnas.

Medicinalstyrelsen tillstyrkte uppförande vid anstalten, på sätt ovan antytts, av en mindre sjukpaviljong, avsedd för vård av elever, som lede av tuberkulos eller annan sjukdom.

Bonastyrelsen i utlåtande den 13 januari 1915.

Hörd över detta medicinalstyrelsens förslag, anförde Bonastyrelsen i underdånigt utlåtande den 13 januari 1915, att det varit dess avsikt att upptaga frågan om en särskild sjukpaviljong i samband med frågan om anslag för anstaltens verksamhet under år 1916, men att styrelsen avstått därifrån på grund av rådande statsfinansiella förhållanden samt att styrelsen ansåge sig icke heller vid tiden för dess yttrandes avgivande böra ifrågasätta uppförande av den av medicinalstyrelsen föreslagna sjukpaviljongen, men anhölle att vid en lämpligare tidpunkt få återupptaga ärendet. Med hänsyn därtill, att i en av anstaltens direktör under ärendets handläggning avlämnad promemoria ifrågasatts, att i paviljongen skulle beredas sanatorievård även för de å skyddshem för vanartade barn intagna elever, som lede av tuberkulos, syntes det styrelsen önskligt, att frågan härom utreddes av fattigvårdslagstiftningskommittén, vilken erhållit i uppdrag att taga i övervägande, huruvida och i vilken omfattning lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn tarvade omarbetning.

I detta utlåtande instämde Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län.

Fattigvårdslagstiftningskommittén i betänkande den 2 december 1915.

Sedan ärendet av Kungl. Maj:t remitterats till nämnda kommitté för att tagas i övervägande vid fullgörande av dess uppdrag, yttrade kommittén i sitt ovan omnämnda betänkande av den 2 december 1915 i nu föreliggande fråga följande:

Vad först anginge den ifrågasatta åtgärden att vid en å Bona inrättad avdelning för tuberkulösa bereda plats även för sådana elever från skyddshemmen, som lede av dylik sjukdom, stötte en dylik anordning på särskilda svårigheter redan därutinnan, att kostnaden för den vård, som lämnades i skyddshemmen, utginge efter andra grunder än kostnaden för vården av eleverna å Bona, och det syntes knappast föreliggande skäl att häri vidtaga någon huvudsaklig ändring. Enligt kommitténs mening kunde det dessutom vara ägnat att förrycka Bonaanstaltens uppgift och försvåra arbetet å anstalten, om där skulle från hela riket sammanföras vanartade barn, behäftade med tuberkulos. Kommittén ansåge sig därför icke kunna förorda förslaget härom. Frågan om lämpliga åtgärder beträffande vanartade barn, som på grund av tuberkulos eller annan smittsam sjukdom vore i behov av särskild vård, hade kommittén icke ännu varit i tillfälle att behandla, utan komme att framdeles ägna detta ämne en ingående undersökning.

Alldeles oavsett nu nämnda förhållande syntes det kommittén, att anledning förefunnos att söka ordna sjukvårdsförhållandena å Bona på ett mera tillfredsställande sätt. Mot den nuvarande anordningen hade gjorts så allvarliga anmärkningar av medicinalstyrelsen, att åtgärder syntes böra vidtagas i en eller annan form. Då, såsom ovan framhållits, de nu använda lokalerna vore behöfliga för och lämpligen kunde utnyttjas till arbetsavdelning för mera svårbehandlade elever, och några andra till sjukvårdsändamål lämpade lokaler ej funnes att tillgå, hade kommittén ansett sig böra föreslå byggandet av en mindre sjukstuga för anstaltens behov. Med den av kommittén föreslagna utvidgningen framträdde för övrigt även på detta område ett starkare krav av att erhålla tillräckliga och lämpliga lokaler. Den nya sjukstugan skulle förläggas till den plats i närheten av anstalten, vilken omförmäldes i chefens för medicinalstyrelsen omnämnda berättelse och däri framhölles såsom synnerligen lämplig. Den närmare anordningen av sjukstugan framginge av de vid kommitténs skrivelse till Kungl. Maj:t fogade ritningar av arkitekten D. Lundegårdh. Kostnaderna för sjukstugan skulle enligt gjorda beräkningar uppgå till sammanlagt 25,100 kronor.

I det utlåtande, som Bonastyrelsen den 26 januari 1916 avgav över fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande och i vilket utlåtande Kungl. Maj:ts befällningshavande i Östergötlands län förklarar sig i huvudsak instämma, sade sig styrelsen med avseende å den av kommittén föreslagna sjukstugan hålla före, att, då sjukstugan jämväl avsåges för smittsamt sjuka, själva planen borde omarbetas, så att dylika sjuka kunde nöjaktigt isoleras från andra sjuka.

Bonastyrelsen i utlåtande den 26 januari 1916.

En dylik omarbetning har nu också kommit till stånd, i det att vid utarbetandet av de ritningar, som äro bilagda Bonastyrelsens nu förevarande framställning, hänsyn tagits till nyss angivna önskemål.

Bonastyrelsens nu förevarande framställning.

Rörande kostnaderna för den av styrelsen föreslagna sjukstugan heter det i styrelsens skrivelse:

Kostnaden för sjukstugan, uppförd enligt av arkitekten Lundegårdh utarbetade ritningar, skulle enligt av byggnadsingenjören Hans Lindblad uppgjord kalkyl och arbetsbeskrivning (såsom bilagor bifogade skrivelsen) uppgå till

för själva byggnaden	kronor	36,678:—
„ värmelednings- och ventilationsanläggning	„	3,500:—
„ vatten- och avloppsledning	„	5,000:—
„ elektrisk belysningsanläggning	„	1,500:—
„ uthusbyggnad	„	2,500:—

Säger kronor 49,178:—

Till oförutsedda utgifter hade upptagits	„	4,322:—
samt till arbets- och detaljritningar samt kontroll	„	1,500:—
utgörande totalkostnaden alltså	kronor	55,000:—

Vid jämförelse med fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag till sjukstuga framginge, att å nu överlämnad ritning vindsvåningen inretts för att bereda särskild plats för vård av smittsamt sjuka elever.

Överintendentsäm-
betet.

Överintendentsämbetet, vars utlåtande infordrats över Bonastyrelsens framställning, så vitt denna avser uppförande av en sjukstuga, har förklarat sig ej hava något att i denna del erinra mot styrelsens förslag med tillhörande kostnadsberäkningar.

Medicinalstyrelsen i
utlåtande den
28 mars
1917.

I det yttrande, som medicinalstyrelsen den 28 mars 1917 avgivit i ärendet, anför styrelsen:

Vid granskningen av ritningarna till sjukstugan hade styrelsen fäst sig vid, att å de först, genom fattigvårdslagstiftningskommitténs försorg, uppgjorda ritningarna funnits upptagen en liggveranda i samband med den uti nedre våningen belägna tuberkulosavdelningen, men att denna veranda borttagits på de senaste, Bonastyrelsens framställning bifogade ritningarna. Häremot ville styrelsen på det kraftigaste framhålla nödvändigheten av en dylik liggveranda för att en tillfredsställande vård skulle kunna beredas åt de tuberkulöst sjuka. Enligt vad medicinalstyrelsen under hand inhämtat, hade Bonastyrelsen emellertid för avsikt att låta efter sjukstugans uppförande anordna en liggveranda för sådana sjuka och hade medicinalstyrelsen intet att häremot erinra liksom ej heller mot övriga delar av förslaget till sjukstuga för anstalten.

Departements-
chefen.

De siffror angående elevantalet vid uppfostringsanstalten å Bona, som jag i det föregående meddelat, utvisa för år 1916 och den gångna delen av innevarande år en stegring, som överträffar de beräkningar, vilka åberopades vid förra årets framställning till riksdagen om anslag till byggnadsarbeten för beredande av ökat antal sovplatser för elever vid anstalten. Detta förhållande har först genom styrelsens skrivelse av den 13 mars 1917 blivit hos Kungl. Maj:t anmält. Det synes emellertid vara oundgängligt, att redan nu något göres för avhjälpan eller minskande av platsbristen. Vidtagas ej skyndsamt åtgärder i detta syfte, torde anstalten inom kort se sig nödsakad att ställa sig avvisande mot anmälningar om nya elever, vilket skulle innebära, att i vissa fall domstols förordnande om tvångsuppfostran icke skulle kunna omedelbart verkställas.

Att, på sätt anstaltens styrelse ifrågasatt, nu hos riksdagen begära anslag till en så omfattande utvidgning av anstalten, som uppförandet av en ny större elevbyggnad skulle innebära, torde dock icke kunna komma i fråga. Framläggandet av ett dylikt förslag kräver en vidlyftigare förberedande utredning än den knappt tillmätta tiden tillåtit. Den beräknade, ganska stora kostnaden — 230,000 kronor — är också ägnad att väcka betänklighet ur budgetssynpunkt.

Däremot torde det av styrelsen i första hand framförda förslaget om uppförande av en sjukstuga vid anstalten samt anordnande av de nu för sjukvården avsedda lokalerna till sovsalar för elever icke möta

betänkligheter av nämnda art. Genom realiserande av detta förslag skulle vinnas ett dubbelt önskemål: elevplatsernas antal skulle ökas så, att åtminstone den närmaste tidens behov i detta hänseende bleve tillgodosett, och på samma gång skulle sjukvårdsförhållandena vid anstalten, vilka enligt vad den förebragta sakkunniga utredningen givit vid handen, lämna mycket övrigt att önska, bliva ordnade på ett tillfredsställande sätt.

Mot Bonastyrelsens beräkning av kostnaderna för sjukstugans uppförande — utan liggveranda med vars anordnande torde kunna tillsvidare anstå — har jag ej funnit något att erinra. Att dessa kostnader kommit att så väsentligt överstiga kostnaden för den av fattigvårdslagstiftningskommittén föreslagna sjukstugan, beror visserligen till en del därpå, att den övre våningen, som enligt kommitténs förslag hade endast vindsinredning, nu skulle inredas till särskild avdelning för smittsamt sjuka och att i samband därmed byggnadens dimensioner något ökats, men till största delen finner det högre beloppet sin naturliga förklaring i de sedan år 1915 abnormt stegrade priserna på byggnadsmaterialier m. m. Emellertid är att uppmärksamma, att, om sjukstugan skulle redan från början i sin helhet anordnas för sitt egentliga ändamål, en komplettering av anstaltens nuvarande sjukhusinventarier skulle i samband därmed bliva erforderlig. Till kostnaden härför har styrelsen vid sin beräkning ej tagit hänsyn. Att nu begära medel härtill läser ej heller vara nödvändigt. Enligt vad jag inhämtat, har nämligen styrelsen tänkt sig, att till en början endast en del av den nya sjukstugans utrymme skulle tagas i anspråk för sjukvårdsändamål, och för denna del lära de redan nu befintliga sjukhusinventarierna vara tillfyllest. Övriga lokaler i sjukstugan skulle tillsvidare bilda ett reservutrymme, avsett att användas till sovplatser, i den mån den ökade tillströmningen av elever gjorde detta nödvändigt. Att en dylik reserv finnes att tillgå, blir naturligtvis desto mer angeläget, om, på sätt jag föreslagit, tillsvidare får anstå med uppförandet av den av styrelsen ifrågasatta nya elevbyggnaden.

Till den statsutgift, som jag alltså är benägen att tillstyrka, finnas medel ej beräknade i den statsverksproposition, som avlämnades vid riksdagens början, men genom de nya eller ökade skatter och andra inkomster, varom förslag under riksdagens lopp avlåtits eller komma att avlätas, kan tillgång till bestridande även av nämnda utgift beredas.

Under åberopande av vad sålunda i detta ärende förekommit får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, för beredande av ökat sovplatsutrymme vid statens uppfo-

ringsanstalt å Bona, till uppförande vid anstalten av en särskild sjukstuga i huvudsaklig överensstämmelse med av anstaltens styrelse framlagt förslag å extra stat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av 55,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel utanordna detta belopp under innevarande år.

Med bifall till denna av statsrådets övriga medlemmar biträdda hemställen fann Hans Maj:t Konungen gott förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Nils Berlin.